

HET ZILTEPAD

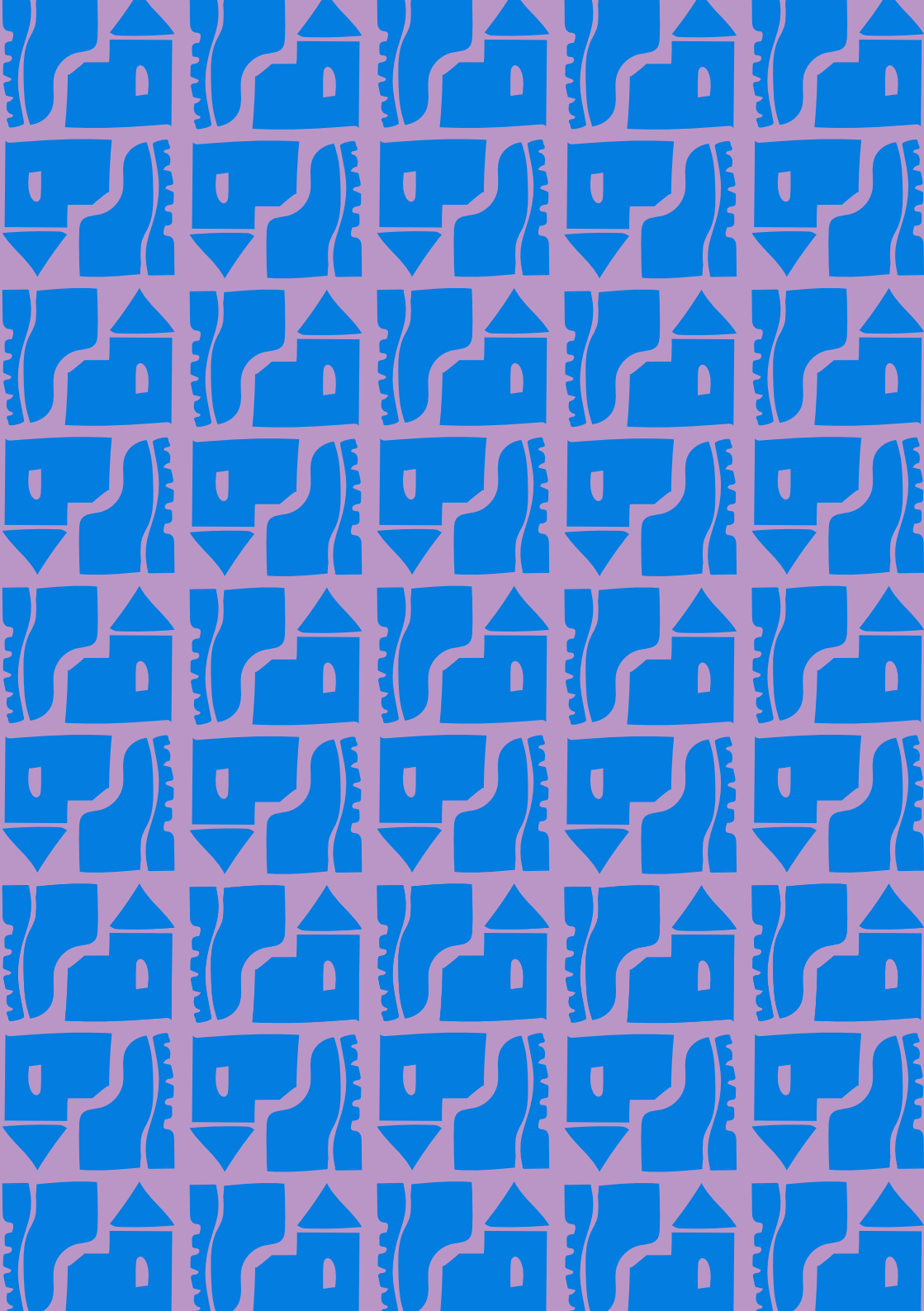

SINT JACOBIPAROCHIE

WANDELROUTES

LANGS DE
RUIGE RAND

VAN HET
NOORDEN

LANGS DE RUIGE RAND VAN HET NOORDEN

HET ZILTE
PAD
LANGS DE
RUIGE RAND VAN HET
NOORDEN

WELKOM OP HET ZILTEPAD

In dit weidse gebied dienen de kerktorens als prachtige bakens, net zoals vroeger voor de scheepvaart. Ook voor ons zijn het bakens van betekenis, in allerlei opzichten. En nu kunnen ze dat ook voor jou zijn. We hebben de deuren alvast voor je opengezet.

Elk routeboekje is opgebouwd uit eerst een rondwandeling die je vanuit de kerk kan starten en waar je ook weer terugkeert. Daarna volgt een etappe naar rechts en een ingekorte versie naar links. Zo kan je zelf kiezen of je alleen de rondwandeling wil doen of dat je misschien wel meerdaags gaat wandelen. Welke kant je op gaat mag je helemaal zelf weten.

Wij wensen je mooie momenten
en ontmoetingen!

'ALLEEN WAAR JE TE VOET WAS,
BEN JE WERKELIJK GEWEEST'
- GOETHE

SINT JACOBIPAROCHIE

IN EEN DROOM ZAG KAREL DE GROTE EEN WEG VAN STERREN DIE BEGON BIJ DE 'FRIESE ZEE' EN LIEP NAAR GALICIË WAAR HET GRAF VAN DE HEILIGE JACOBUS ZOU LIGGEN.

De keizer gaf het startsein voor pelgrims om overal vanuit Europa via Jacobswegen richting Santiago de Compostela te lopen. Het officiële startpunt van het Jabikspad ligt in Sint Jacobiparochie. De pelgrimshoofdplaats van Fryslân lag in de middeleeuwen in een uitloper van de 'Friese zee'. Zeebodem dus.

De Camino volgt routes die bijvoorbeeld de Kelten in de prehistorie ook al gebruikten om bij Cabo Finesterra te komen. De plek waar de zon onder gaat in de zee. Volgens hen lag daar het einde van de wereld, op de scheiding van land en zee begon het dodenrijk en daarmee ook van de wedergeboorte. De Kelten volgden de sterrenweg,

evenals honderdduizenden pelgrims na hen. De Codex Liber Sancti Jacobi waarin dit verhaal staat opgetekend stamt uit de twaalfde eeuw, geschreven door een monnik aan de voet van de heuvel van het Franse Vézelay.

Sint Jacobiparochie dankt haar ontstaan aan hertog Georg van Saksen. Hij herstelde het centrale gezag en deed dat met ijzeren hand. Daarbij pasten grootse werken, zoals de inpoldering van de Middelzee. Zuid-Hollandse polderaars wierpen in 1505 de Oudebildtdijk op. Zo ontstond het Bildts als mix van Hollands en Fries. De Zuid-Hollanders kregen in ruil voor hun harde werken, grond in de nieuwe polder. Het Bildt, afgeleid van opgeslibd, is een van de oudste Nederlandse polders. Een monument. Het landschap is er een van rechte lijnen.

INHOUD

1. INTRO SINT JACOBIPAROCHIE	p. 4
2. RONDWANDELING SINT JACOBIPAROCHIE	p. 7
3. ETAPPE NAAR → SINT JACOBIPAROCHIE-HIJUM	p. 15
4. ETAPPE NAAR ← SINT JACOBIPAROCHIE-PEINS	p. 23
5. FIETSROUTES VANAF SINT JACOBIPAROCHIE	p. 27

RONDWANDELING

SINT JACOBIPAROCHIE

17,8

KM

DE TOCHT DIE ZEEËN VERBINDT

OFFICIEEL MAG DE FRIESE JACOBROUTE DAN STARTEN BIJ DE GROATE KERK VAN SINT JACOBIPAROCHIE, VEEL PELGRIMS BESCHOUWEN DE AANLOOPROUTE VANUIT ZWARTE HAAN ALS BEGIN VAN HUN REIS.

Immers Zwarte Haan ligt aan de kust en zo zijn de beide uiteinden van de route zoals in de droom van Karel de Grote elkaars zielsverwanten. Het zwarte appelleert aan de duisternis en het einde van de wereld. De tocht die zeeën verbindt, is vooral voor wandelaars een manier om te bezinnen, te herijken en onderweg zielsverwanten te ontmoeten en geïnspireerd te raken door verhalen en ontmoeting en de omgeving waardoorheen de wandeltocht voert.

Treffend is het wel dat Sint Jacobiparochie haar naam ook dankt aan de beschermheilige Jacobus. Dat komt zo: tijdens de inpoldering door 1500 arbeiders

die uit Zuid-Holland en Brabant overkwamen naar Friesland, vormde elke nieuwe nederzetting waarin de dijkwerkers waren ondergebracht een eigen parochie. De nederzettingen heetten eerst Wijngaarden, Altoenae en Kijfhoek maar namen al snel die van de katholieke parochie over. Zo ontstonden Sint Jacobiparochie, Sint Anna Parochie en Vrouwenparochie. De drie dorpen lagen aan de kaarsrechte Middelweg die dwars door de polder was getrokken en west met oost verbond.

1 DE NEOCLASSICISTISCHE GROOTE KERK IS GEËNT OP KLASIEKE BOUWKUNST. HET IS NET ALS DE DROOM VAN KAREL DE GROTE OVER HET GRAF VAN JACOBUS EEN OUD VERHAAL DAT IN EEN NIEUW JASJE IS GESTOKEN.

Het ontwerp van de bekende Friese architect Thomas Adrianus Romein valt op dankzij de Dorische zuilen, het fronton, de statige trappen en de luchtige kerktoeren die de weg naar de Melkweg lijkt te wijzen. In de kerk is een pelgrimscentrum gevestigd, tevens kunnen pelgrims overnachten op sobere veldbedden. Tegen het plafond is met lampen de Melkweg met het sterrenbeeld Zwaan geprojecteerd. De Zwaan vliegt naar het zuiden en geeft zo de richting aan die de reizigers vanaf hier volgen.

2 OP HET KRUISPUNT VAN DE MIDDELWEG MET DE WESTERWEG, SCHUIN VOOR DE KERK, STAAT EEN KUNSTWERK VAN HENK RUSMAN OPGETROKKEN UIT STAAL EN BELGISCH HARDSTEEN.

Het symboliseert de weg die optisch versmalt in de oneindige verte. De hardstenen voet vormt een ruit, het symbool van moeder aarde. Wie op het bordes van de kerk staat, ziet in de straatstenen het patroon van de Jacobsschelp. Deze schelpen werden door pelgrims gedragen als eerbetoon voor Jacobus de Meerdere. De schelp geldt als motief voor het pelgrimspad. In de schelp komen de lijnen uit alle windstreken samen op een punt, een verwijzing naar Santiago.

3 BOVEN SINT JACOBIPAROCHIE GAAT DE ROUTE DOOR DE FRANEKER LANDEN.

In 1500 dwong Hendrik van Saksen de bewoners van Franeker hem te beschermen tegen de Friezen die in opstand kwamen tegen de invoering van het feodale stelsel. Zijn streven naar een centraal gezag botste met de Friese vrijheidsdrang. Franeker hielp de graaf aan de overwinning. Om te bedanken schonk hij de stad een groot stuk kwelder dat vijf jaar later op bevel van zijn zoon werd ingepolderd. De landerijen behoren nog altijd aan de stad. Uit de opbrengsten kon Franeker in de zestiende eeuw de aanleg van een stadswal betalen.

4 DE PIONIERSGESCHIEDENIS VAN HET BILDT VALT GOED AAN WESTHOEK AF TE LEZEN.

De bewoning langs de Oudebildtdijk, de zeedijk in 1505 kwam slechts mondjesmaat tot stand. Het gehucht aan het voeteneind van Noord-Nederland dreigde rond 1960 zelfs opgeheven te worden, de gemeente wilde de weg over de dijk laten vervallen. Vooral omdat veel huisjes in slechte staat verkeerden. Dit leidde tot de oprichting van een buurtvereniging en reclameacties voor de goedkope huisjes. Vooral Randstedelingen kwamen af op de schone lucht, de ruimte en de lage huizenprijzen. Mede daaraan dankt Oudebildtdijk, de langste straat van Nederland, bewoners van allerlei pluimage. In 1991 kreeg Westhoek als kers op de taart, de dorpsstatus.

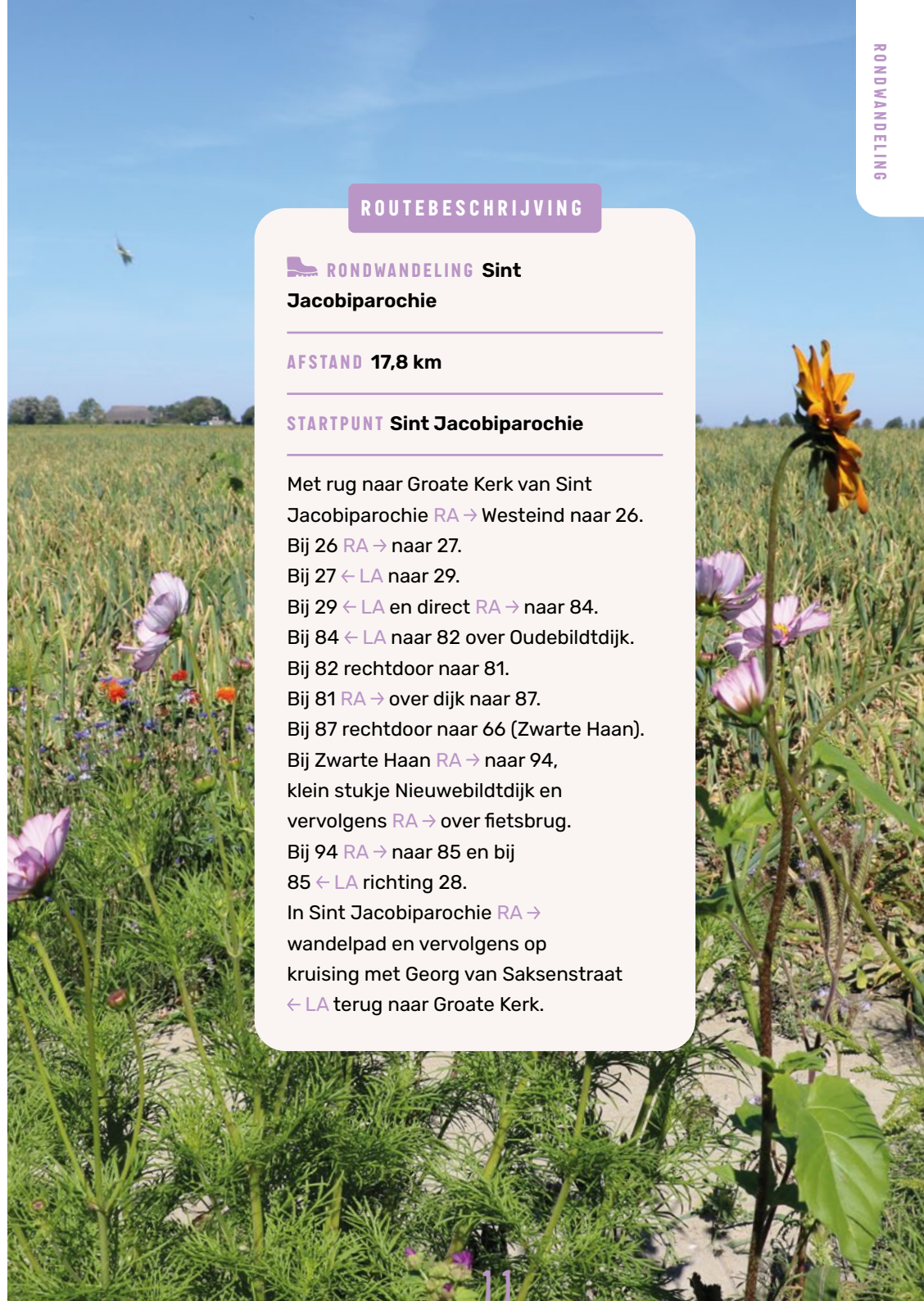
5 DE KWELDER WESTHOEK IS EEN JONG KWELDERGEBIED LANGS DE ZEEDIJK TUSSEN WESTHOEK EN BUURTSCHAP KOEHOOI.

Tijdens de vogeltrek in voor- en najaar is het er een drukte van belang. Tienduizenden vogels gebruiken de kwelder als tussenstation om bij te komen van hun duizenden kilometerlange reis. De hoger gelegen kwelder fungeert ook als hoogwatervluchtplaats voor wadvogels, zoals vroeger de kwelders ook voor mensen een toevluchtsoord vormden. Rosse grutto, strandloper en zilverplevier, maar ook zangvogels als de blauwborst en

baardmannetje rusten er graag. Dat trekt weer roofvogels aan. Kiekendief, torenvalk en slechtvalk patrouilleren in glijvlucht boven de kwelder op zoek naar prooi.

6 OMWONENDEN BESCHOUWEN ZWARTE HAAN ALS BEGIN VAN DE WERELD.

Hier startte de Nieuwe Bildtdijk, rond 1600 aangelegd om nog meer land in te polderen en de akkers te beschermen tegen de luimige getijden van de Waddenzee. Het maakte de Oudebildtdijk overbodig, een lot dat de Nieuwe Bildtdijk in 1754 was beschoren. De zeedijk kwam nog een stukje noordelijker te liggen, in de oksel van die dijk ontstond Zwarte Haan. Vanaf hier vertrok tot 1948 een veerdienst naar Ameland. Zwarte Haan zou zijn afgeleid van het Friese 'swarte hoarne' dat zwarte hoek betekent. Het donkere slib voor de kust oogde zwart. Onder aan de dijk staat een beeld als hommage aan de slikwerker die met weinig meer dan schop en kruiwagen het opgebilde land in cultuur bracht. Op de dijk de bank *Om de kwaliteit fan de romte* als huldeblijk aan gedeputeerde Anita Andriesen die zich voor het Friese landschap inzette.

ROUTEBESCHRIJVING

RONDWANDELING Sint

Jacobiparochie

AFSTAND 17,8 km

STARTPUNT Sint Jacobiparochie

Met rug naar Groate Kerk van Sint Jacobiparochie **RA** → Westeind naar 26. Bij 26 **RA** → naar 27. Bij 27 **LA** naar 29. Bij 29 **LA** en direct **RA** → naar 84. Bij 84 **LA** naar 82 over Oudebildtdijk. Bij 82 rechtdoor naar 81. Bij 81 **RA** → over dijk naar 87. Bij 87 rechtdoor naar 66 (Zwarte Haan). Bij Zwarte Haan **RA** → naar 94, klein stukje Nieuwebildtdijk en vervolgens **RA** → over fietsbrug. Bij 94 **RA** → naar 85 en bij 85 **LA** richting 28. In Sint Jacobiparochie **RA** → wandelpad en vervolgens op kruising met Georg van Saksenstraat **LA** terug naar Groate Kerk.

LEGENDA

LANDSCHAP

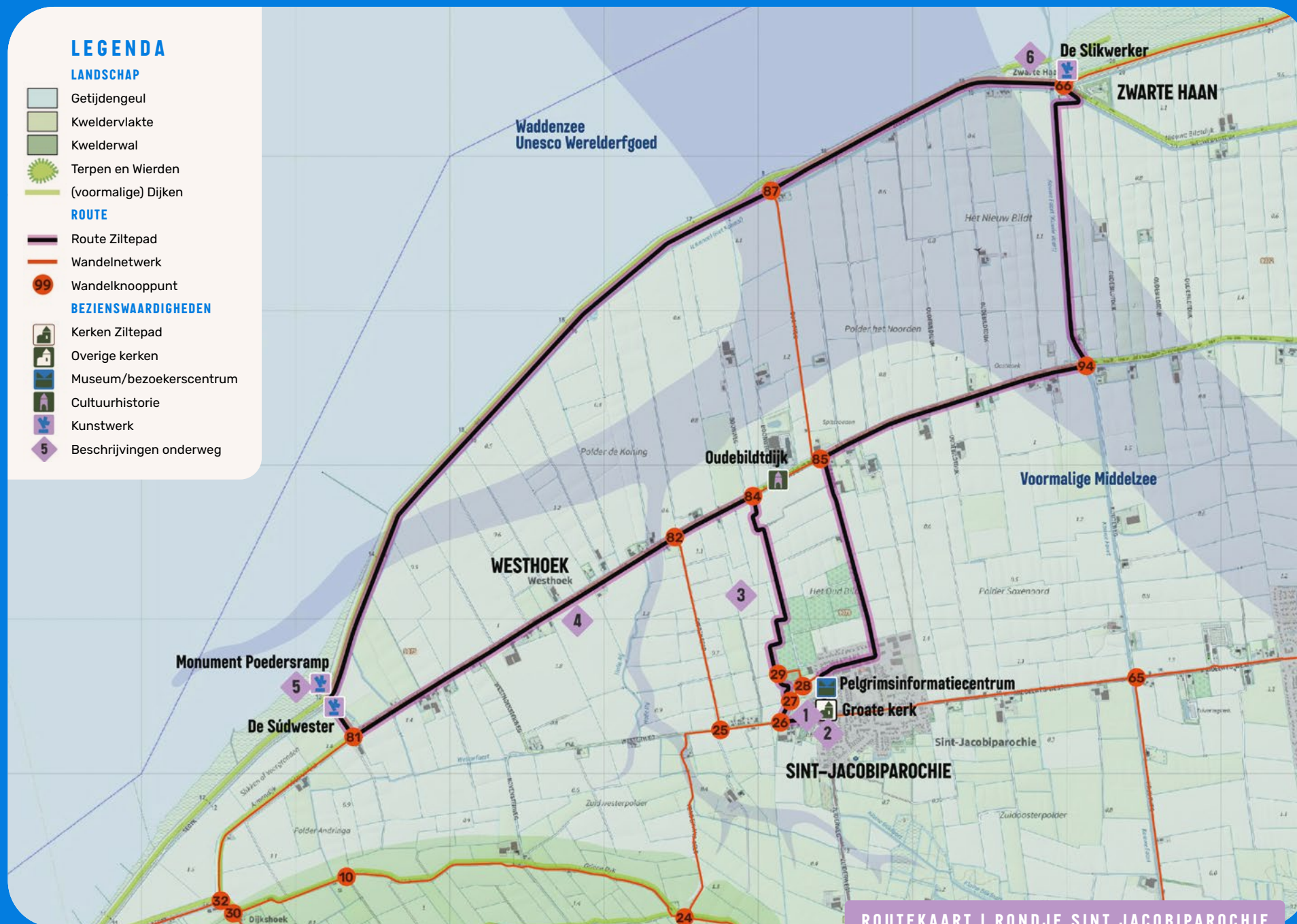
- Getijdengeul
- Kweldervlakte
- Kwelderwal
- Terpen en Wierden
- (voormalige) Dijken

ROUTE

- Route Ziltepad
- Wandelnetwerk
- Wandelpunt 99

BEZIENSWAARDIGHEDEN

- Kerken Ziltepad
- Overige kerken
- Museum/bezoekerscentrum
- Cultuurhistorie
- Kunstwerk
- Beschrijvingen onderweg

ROUTEKAART I RONDJE SINT JACOBIPAROCHIE

ETAPPE NAAR RECHTS

SINT JACOBIPAROCHIE HIJUM

24,6 KM

TEKENTAFELLANDSCHAP EN LAGE HORIZON

DE WEGEN EN SLOTEN OP
HET BILDT VOLGEN RECHTE
LIJNEN. ZE RICHTEN HET
OOG OP DE LAGE HORIZON.

Door het vlakke polderperspectief lijkt de ruimte onmetelijk, weids en verstild. Het licht is aan de kust anders dan elders, intenser. Schilders zoals van het kunstenaarscollectief De Ploeg of Rembrandt van Rijn lieten zich erdoor inspireren. Het tekentafellandschap staat in schril contrast tot de wildheid van de Waddenzee en de elementen die daar vrij spel hebben.

Het was een monsterklus die de dagloners uit Zuid-Holland en Zeeland in een jaar klaarden. Ze wierpen met kruiwagen en spade een dijk op voordat het stormseizoen in 1505 weer begon. De met militaire discipline uitgevoerde werkzaamheden zijn ook terug te vinden in het ontwerp van de nieuwe polder, een van de grootste polderwerken tot die

tijd in Nederland. De rationele compositie voorzag in rechte wegen en een geometrische verkaveling in stroken. Door onderverkaveling, kregen die stroken uiteindelijk een blokvormig uiterlijk.

Aan de noordzijde van Oudebildtdijk en Nieuwebildtdijk en bovenop de dijk zijn de arbeidersshuisjes gebouwd. De boerderijen liggen ten zuiden achter de dijksloot aan de binnenzijde met toegang tot het nieuw gewonnen polderland. Het land bleek vruchtbaar.

Nog altijd overheerst de akkerbouw, met name van aardappels, groenten en graan. De drie dorpen Sint Jacobiparochie, Sint Annaparochie en Vrouwenparochie ontstonden na aanleg van de kaarsrechte polderwegen op belangrijke kruispunten van de Middenweg. Vermogende Dordtse families financierden het polderproject en verdienden aan de uitgifte van kavels.

1 TWEE BLIKVANGERS DOMINEREN HET SILHOUET VAN SINT JACOBIPAROCHE, de Groote Kerk met open gewerkte toren die oogt als een tempeltje en de watertoren met het Rustpunt Wad Hoog. De watertoren uit 1957 is al een aantal jaren buiten bedrijf en is verbouwd tot Bed en Breakfast. Bij Wad Hoog is een beleefstuin met waterwerken en een informatiecentrum. Gasten hebben bij helder weer zicht vanaf de 42 meter hoge toren op het Wad en de eilanden.

2 SASKIA VAN UYLENBURG STAMDE UIT EEN VERMOGENDE EN INVLOEDRIJKE FAMILIE.

Haar vader was burgemeester van Leeuwarden. Haar ouders overleden toen ze nog jong was, waarna ze in 1624 introk bij haar zus in Sint Annaparochie. Een oom was kunsthandelaar in Amsterdam en bracht haar waarschijnlijk in contact met Rembrandt van Rijn. Ze trouwden in 1634 in de Van Harenskerk. De familie van Saskia was weinig ingenomen met het huwelijk. Zij stelden dat Saskia 'met pronken ende praelen haer ouders erffnisse hadde verguist'. Ze verloren de rechtszaak die ze in 1638 aanspanden tegen de schilder. Saskia overleed in 1642 aan tbc.

3 IN 1899 IS HET STRANDHUIS DER BILDPOLLEN AAN DE NIEUWE BILDTDIJK GEBOUWD.

Het waterschap vergaderde op de tweede verdieping in de 'hoge kamer' met de ingelanden en volmachten. Tijdens het overleg konden de bestuurders in een oogopslag de situatie op zee en de voorliggende dijken in de gaten houden. Bij stormvloed liepen medewerkers en vrijwilligers patrouille op de dijken om alarm te slaan als die dreigden te breken.

4 EEN BIJZONDERE ONTMOETING:

Op weg naar de zeedijk komt een wandelaar tegemoet lopen. De jongen draagt een stoel op zijn schouder en heeft een boek in zijn hand. 'Ik heb even op de dijk zitten lezen. Dat bevalt me heel goed. Ik kan me er goed concentreren', vertelt hij.

5 ACHTER DE WADDENDIJK BEGINT EEN VAN DE GROOTSTE KWELDERS VAN EUROPA.

Ooit bestond de Friese delta uit een lappendeken van zandplaten, kreken en kwelders met daarop terpen en wierden. Met de aanleg van dijken werd de zee teruggedrongen. Noord-Fryslân Bûtendyks is wat nog rest van de vele duizenden hectares aan kwelders die Noord-Nederland

omarmden. In het boomloze gebied komen 240 verschillende vogels voor. Een wandelroute van 4 kilometer door het indrukwekkende Noarderleech start bij de afslag naar Nieuwebildtdijk. De route door de buitendijkse kwelder gaat langs het kweldercentrum van natuurorganisatie It Fryske Gea.

6 NA DE AANLEG VAN DE OUDEBILDTDIJK WAS ER EEN SLUIS NODIG VOOR DE AFWATERING VAN EEN DEEL VAN HET FRIESE ACHTERLAND.

De sluis bij Oude Leije in de vroegere zeeslenk De Oude Rij was overbodig geworden. Rond die nieuwe zijl kwamen wat huizen en een herberg. De herberg uit 1664 kreeg de naam De Witte Klok en doet nog altijd dienst als logement. Daarnaast staat de Julianakerk, inmiddels onderdeel van bezoekerscentrum De Aerden Plaats.

7 EEN VAN DE PROJECTEN VAN SENSE OF PLACE HEET

BILDSTARS EN EIGENHEIMERS.

Sense of Place is ontsproten uit de koker van Oerol-initiatiefnemer Joop Mulder en belicht het verhaal van de Waddenkust aan de hand van beeldende kunst. Op schuren, zoals die van Tjeerd en Henk Polstra, zijn reusachtige portretten van aardappelboeren te zien. Anekdotisch vertellen zij over het land dat zij bewerken en hoe zij de band met het landschap en de natuur ervaren.

8 DE TERP VAN HALLUM IS AL MEER DAN TWEEDUIZEND JAAR

BEWOOND. Op het hoogste punt staat de Sint-Maartenkerk uit de dertiende eeuw met tufstenen muurfragmenten uit de eeuw daarvoor te pronken. De huizen eromheen liggen op gepaste afstand en geven de kerk ruimte. Een bekende pastoor was de later heilig verklaarde Frederik van Hallum. Hij richtte in 1163 het nabijgelegen invloedrijke klooster Mariëngaarde op. Kloosterlingen speelden een grote rol in de ontginning van de kwelders en de aanleg van sloten en sluizen.

ROUTEBSCHRIJVING

ETAPPE NAAR RECHTS

→ **Sint Jacobiparochie - Hijum**

AFSTAND 24,6 km

STARTPUNT Groate Kerk

Met rug naar Groate Kerk rechtdoor Zuideinde. Einde dorp fietspad ← **LA** met boog om Sint Jacobiparochie. Komt uit op Middelweg West, **RA** → naar Sint Annaparochie. Bij 65 rechtdoor naar 12. Bij 12 ← **LA** Stadthoudersweg door Nij Altoenae, op Oudebildtdijk **RA** → en direct ← **LA** naar 43 en rechtdoor naar 44. Op Nieuwebildtdijk **RA** → en direct ← **LA** bij 44 naar 11. Bij 11 langs Waddenkant dijk naar 20 en rechtdoor 33.

(hier wandeling mogelijk door Noarderleech - zie inzetje routekaart - hier zijn geen honden toegestaan).

Bij 33 **RA** → naar 68 en bij 68 ← **LA** naar 46. Bij 46 ← **LA** over kruin dijk naar 56. **Let op:** voor bebouwing rechts talud dijk af naar weg. Bij 56 **RA** → naar 84. Bij 84 ← **LA** richting 52. Niet **LA** maar rechtdoor Doniaweg volgen over

industrieterrein naar Hallum. Bij rotonde rechtdoor. Einde Doniaweg rechtdoor Lange Buorren en ← **LA** Hege Buorren. Voor Sint-Maartenkerk **RA** → Kerkpad en **RA** → Lytse Buorren. Op kruising rechtdoor It Blikkelân. Einde op T ← **LA** De Singel langs zwembad. Aan rechterhand voetpad langs water. Bij kruising De Tsjotter en De Tsjalk schelpenpad. Op de Praem ← **LA** gaat over in De Botter. Vervolgens ← **LA** De Boech. Brug over vaart **RA** → en direct ← **LA** Zuidermiedweg. Einde **RA** → en weer **RA** →. Bij parallelweg Ljouwerterdyk ← **LA** en vervolgens **RA** → Hijumerweg naar Sint Nicolaaskerk Hijum.

LEGENDA

LANDSCHAP

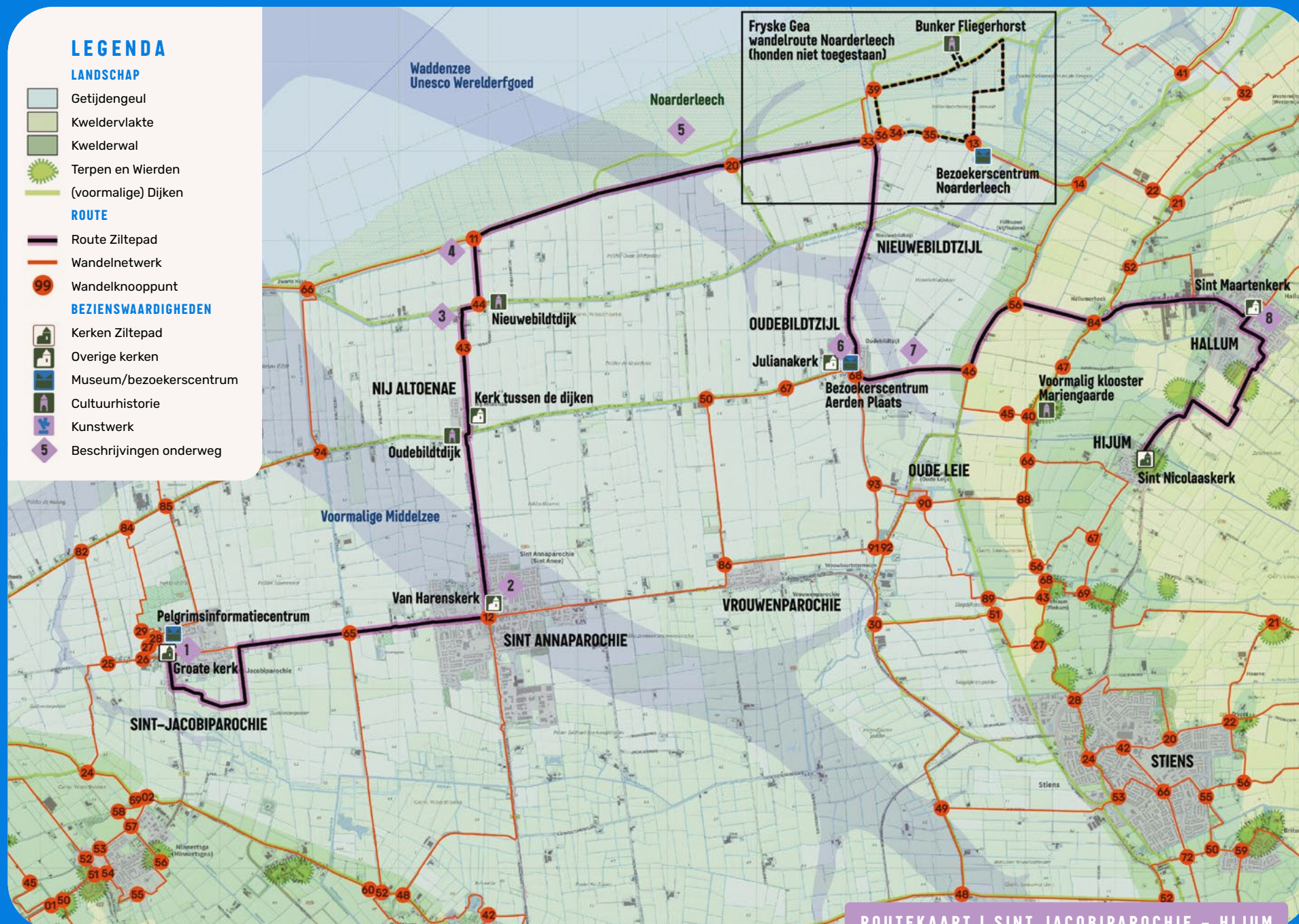
- Getijdengeul
- Kweldervlakte
- Kwelderwal
- Terpen en Wierden
- (voormalige) Dijken

ROUTE

- Route Ziltepad
- Wandelnetwerk
- Wandelknooppunt

BEZIENSWAARDIGHEDEN

- Kerken Ziltepad
- Overige kerken
- Museum/bezoekerscentrum
- Cultuurhistorie
- Kunstwerk
- Beschrijvingen onderweg

ROUTEKAART | SINT JACOBIPAROCHIE - HIJUM

ETAPPE NAAR LINKS

SINT JACOBIPAROCHIE PEINS

23,5 KM

ROUTEBSCHRIJVING

ETAPPE NAAR LINKS

← Sint Jacobiparochie - Peins

AFSTAND 23,5 km

STARTPUNT Groate Kerk

Met rug naar portaal Groate Kerk in Sint Jacobiparochie **RA** → Westeinde naar 26. Rechtdoor naar 25 en bij 25 rechtdoor en **← LA** naar 24. Bij 24 **RA** → Griene Dyk over 10 naar 30. Voor wie langs bankje Joop Mulder op de dijk bij Koehool wil (een omweg van pakweg 3 kilometer) kan hier **RA** → naar 32, **← LA** naar 62. Dijk op stukje doorlopen tot bankje en terug bij 62 **RA** → naar 36 en **← LA** naar 33. Anders bij 30 **← LA** naar 33. Vanaf 33 rechtdoor naar 75. Even heen en terug naar kerktoeren Firdgum en archeologisch steunpunt met zodenboerderij. Terug bij 75 **RA** → 45. Bij 45 rechtdoor en bij laan met aan weerszijden bomen **← LA** en **RA** → tot aan provinciale weg. Die oversteken. Bij 01 **RA** → en **← LA** veldweg naar 83. Bij 83 **RA** → naar 22. In Ried langs kerk en op Dongjumerweg **← LA** bij 22 naar 07. Rechtdoor en vlak voor

einde dorp **← LA** naar 34. Bij 34 **RA** → boerenpad langs sloot. Weg oversteken en op fietspad **← LA** over brug. Tegenover tweede boerderij **RA** → naar 63. Bij 63 **← LA** naar 68. Bij 68 rechtdoor over betonpad tussen akkers door. Gaat over in boerenpad. Rechts over dam en vervolgens langs rechteroever sloot. Komt uit op asfaltweg **RA** → Ljochtmisdijk. Ter hoogte van woning aan rechterhand **← LA** It BoerePaad tussen akkers en weiden door. Bruggetje oversteken en rechtdoor over betonpad veldpad vervolgen langs rechterkant oever sloot. Voor haakse sloot **RA** → rechteroever volgen naar boerderij. Voor boerderij **← LA** door het veld en voor sloot **RA** → opnieuw rechteroever volgen naar Slappeterpsterdyk. **← LA** naar Skingen. Bij 75 **RA** → naar 56. Bij 56 **RA** → naar 55 en Gertrudiskerk Peins.

ROUTEKAART | SINT JACOBIPAROCHIE - PEINS

FIETSRUTES

RECHTSOM

ROUTE Sint Jacobiparochie - Hijum

AFSTAND 31 km

STARTPUNT Groate Kerk

Met rug naar Groate Kerk bij 11 in Sint Jacobiparochie **RA** → naar 20. Bij 20 **← LA** naar 22 en **RA** → 70. Bij 70 rechtdoor naar 71. Bij 71 **RA** → naar 69 en bij 69 rechtdoor naar 44. Bij 44 **RA** → en **← LA** naar 17. Bij 17 **← LA** naar 53 en rechtdoor naar 04. Bij 04 **RA** → naar 05. Even rechtdoor over Lange Buorren en **← LA** Hege Buorren naar Sint Maartenskerk Hallum. Zelfde weg terug tot 05. **← LA** naar 16 en bij 16 richting 15 tot aan Nicolaaskerk in Hijum.

LINKSOM

ROUTE Sint Jacobiparochie - Peins

AFSTAND 24,8 km

STARTPUNT Groate Kerk Sint Jacobiparochie

Met rug naar portaal Groate Kerk Sint Jacobiparochie **RA** → Westeinde (gaat over in Westeweg). Dorp uit **← LA** Zondervansreeed. Bij Griene Dyk **RA** → naar 48. Bij 48 **RA** → naar 52. Bij 52 **← LA** richting 83. In Koehool **← LA** Skilleane. Op kruising Hoarnestreek **← LA** en op kruising met Camstrawei **RA** →. Bij 21 rechtdoor 42 en rechtdoor 88. Bij 88 **← LA** 41. Bij 41 **RA** → 90. Bij 90 **RA** → 44. Bij 44 **RA** → 92 en bij 92 **RA** → richting 29. In Peins ligt Gertrudiskerk bij kruising met Kerkstraat aan rechterhand.

LANGS DE RUIGE RAND VAN HET NOORDEN

Foto: Marieke Kijk in de Vegte

HET ZILTE PAD

LANGS DE RUIGE RAND VAN HET NOORDEN

Het Ziltepad is een
initiatief van Groninger
Kerken en Stichting Alde

Fryske Tsjerken in samenwerking met Visit
Wadden. De langeafstandsroutte verbindt
eeuwenoude kerken, unieke dorpen en
verhalen aan het weidse landschap langs
UNESCO Werelderfgoed Waddenzee – en
de mensen die hier wonen. Het pad nodigt
je uit om te vertragen en te bezinnen.

HET ZILTEPAD BIEDT MEER DAN

WANDELEN | Alles wat je nodig hebt om je
route te plannen vind je op: [visitwadden.nl/
hetziltepad](https://visitwadden.nl/hetziltepad). Hier vind je de GPX bestanden,
tips voor eten & overnachten, de podcast-
serie met verhalen en nog meer.

**INTERACTIEVE
KAART** | Scan de
QR code en bekijk
alle etappes in de
interactieve kaart.

TOEGANG KERKEN | Langs Het Ziltepad
zijn de deelnemende kerken (herkenbaar
aan Het Ziltepad logo op het bordje
naast de deur) in principe dagelijks
geopend van 1 april tot 1 november van
9.00 tot 17.00 uur. Buiten deze periode
in ieder geval ook toegankelijk via een
sleuteladres of met sleutelcode.

De kerk van Hegebeintum is een
uitzondering in deze route. Kijk voor
de tijden op terphegebeintum.nl

MEER INFO | Je kunt ons volgen via
Instagram en Facebook [@HetZiltepad](https://www.facebook.com/HetZiltepad)

22 ETAPPES | Het Ziltepad heeft maar
liefst 22 etappes langs de Waddenkust,
van Den Helder tot Termunten én 22
rondwandelingen, bij elke kerk één.
Met wie loop jij Het Ziltepad? Wil je de
etappeboekjes los kopen of de aantrekkelijke
en voordelige Ziltepad verzamelbox,
ga dan naar winkel.hetziltepad.nl.

Het Ziltepad is van Groninger Kerken
en Stichting Alde Fryske Tsjerken in
samenwerking met Visit Wadden en is mede
mogelijk gemaakt door Het Waddenfonds,
Mondriaan Fonds, Stichting Vrienden op de
Fiets, Provincies Noord-Holland, Fryslân
en Groningen, FB Oranjewoud, Gemeente
Hollands Kroon en het Cultuurfonds.

STEUN ONS | Heb je genoten van wandelen
langs Het Ziltepad? Van de eeuwenoude
kerken en hun gastvrije vrijwilligers? Met
een gift help je ons dit erfgoed te bewaren
voor toekomstige wandelgeneraties.
Kijk op groningerkerken.nl/steun-ons
of aldefrysketsjerken.nl/donateur

COLOFON

SAMENSTELLING, TEKST EN FOTOGRAFIE

Fokko Bosker

TOPOGRAFISCHE KAARTEN

Fries Erfgoed Collectief – Jelmer Bokma
& Topokaartopmaat: Luitzen Nijdam

LINOSNEDE OMSLAG

Beeldend kunstenaar Gerrit Terpstra

GRAFISCH ONTWERP

NØBODY | thisisnobody.nl

LUISTER HIER
DE PODCASTSERIE
HET ZILTEPAD.

ELK DORP ZIJN
EIGEN VERHAAL.

SPOTIFY

YOUTUBE

**In dit routeboekje vind je een rondwandeling
in Sint Jacobiparochie en de trajecten van
en naar de kerk van Sint Jacobiparochie.**

Dit boekje is onderdeel van een reeks van
22 etappes die samen het volledige Ziltepad
bewandelen. Spaar ze allemaal!

